

TENTATIVE DE EMIGRARE A POPULAȚIEI DIN JUDEȚELE AKKERMAN ȘI ISMAIL ÎN EXTREMUL ORIENT ÎN ANII 1893-1895

Viorel BOLDUMA,

drd., lector universitar,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2111-3701>

Summary

In this article, based on archive materials and published works, the author analyzes attempts to emigration of the population from the Ismail, Akkerman county in the Amur/Priamur region, in the years 1893-1895. The main cause of population emigration is to be identified in the demographic processes that took place in the province in the first half century, in the policy of colonization and denationalization promoted by the Russian imperial administration, in the consequences of the agrarian reform of 1868, frequent droughts, epidemics and raising taxes. The imperial authorities practically did not stand in the way of granting permission for the emigration of the population. The main condition was to comply with the circulars and regulations issued, according to which emigration was allowed.

Keywords: *Bessarabia, Russian Empire, Amur, Priamur, Ussuriysk, Akkerman, Cahul, Ismail, reform, legislation, emigration, peasants, land.*

Din momentul anexării Basarabiei la Imperiul Rus, în 1812, interesul pentru istoria provinciei, în general, și pentru problemele majore ce țin de politica social-economică a țarismului la periferiile naționale ale Imperiului, în special, constituie un subiect actual și necesar de cercetare.

Subiectul pus în discuție are tangență cu înțelegerea problemelor majore legate de aplicarea în Basarabia a politicii de colonizare, reformei agrare din 14 iulie 1868 și efectele ei asupra diferitor categorii de țărani din Basarabia. În acest context, vom analiza migrația populației din Basarabia în Extremul Orient, prin prisma acestor aspecte, luând ca bază documente care n-au fost puse în circuitul științific până în prezent.

Astfel, după anexarea Basarabiei de către Imperiul Rus, o parte a populației a fost forțată să emigreze peste Prut, în Principatul Moldovei, de teama transformării țăranilor liberi în țărani iobagi¹⁸¹. Situația economică a țăranilor s-a înrăutățit și mai mult odată cu implementarea politicii de colonizare cu populație alogenă (bulgari, găgăuzi, germani, elvețieni, evrei etc.), care s-a bucurat de diverse înlesniri și privilegii din partea autorităților imperiale, la începutul secolului al XIX-lea.

¹⁸¹ D. Poștarencu. *Exodul populației peste Prut după anexarea Basarabiei la Imperiul Rus*. În: Revista de istorie a Moldovei, nr. 1-2, Chișinău, 2003, p. 93-99; V. Tomuleț. *Exodul populației din Basarabia în Moldova de peste Prut (anii 1812-1828)*. În: Revista de Istorie a Moldovei, nr. 2, Chișinău, 2012, p. 55-78.

Problema emigrației¹⁸² populației din Basarabia în Caucaz, Crimeea, nordul Mării Negre și Extremul Orient/Siberia a fost elucidată sporadic atât în literatura de specialitate din perioada țaristă¹⁸³, sovietică rusă și moldovenească¹⁸⁴, cât și în cea din Republica Moldova după obținerea independenței¹⁸⁵.

În pofida acestui fapt, mai multe aspecte ale subiectului examinat au continuat să rămână neclarificate (antecedentele și consecințele reformelor agrare din 1868; procesele sociale din satul basarabean după reformă; migrările populației în afara guberniei etc.), necesitând o abordare specială și detaliată, iar altele au fost cercetate tendențios și unilateral (tulburările țărănești în anii implementării reformelor agrare și în perioada post-reformă etc.), sub impactul factorilor ideologici, impunându-se o reexaminare, o abordare critică și obiectivă, în baza unor noi izvoare inedite, ceea ce ne permite să punem în discuție tema dată.

Documentele depozitate în Arhiva Națională a Republicii Moldova (Fondul 2, *Cancelaria guvernatorului Basarabiei* și Fondul 8, *Oficiul gubernial pe probleme țărănești din Basarabia*) ne oferă posibilitatea să afirmăm că primele manifestări ale emigrației populației din Basarabia s-au produs încă în anii '40 ai secolului al XIX-lea, atunci când sunt atestate primele cereri ale populației din provincie de a emigra în Crimeea și Caucaz¹⁸⁶. Asemenea cereri au urmat să parvină în anii 1860 și 1861 de la țăranii din județele Hotin, Bălți și Chișinău¹⁸⁷.

¹⁸² *Migrațiune/emigrațiune de populație* – deplasarea în masă, de pe un teritoriu pe altul, dintr-o regiune în alta, a unor popoare sau a unor grupuri de populație, determinată de diverși factori: economici, sociali, politici, confesionali etc. În legătură cu anexarea Basarabiei la Imperiul Rus, pot fi delimitate mai multe tipuri de migrație: 1. migrația spontană a populației, care se petrecea în taină, fără acordul și susținerea instituțiilor guvernamentale; 2. migrația organizată, susținută de administrația imperială sau regională; 3. migrația sau colonizarea moșierească (В. Зеленчук. *Население Бессарабии и Поднепровья в XIX в. (Этнические и социально-демографические процессы)*, Кишинев, 1979, с. 114-115).

¹⁸³ П. Батюшков. *Бессарабия. Историческое описание*, СПб., 1892, с. 15-161; П. Крушеван. *Бессарабия. Географический, исторический, статистический, экономический, этнографический, литературный справочник*. Москва, 1903, с. 41-71; Н. Лашков. *Бессарабия – к столетию присоединения к России 1812-1912 гг. Географический и историко-статистический обзор состояния края*, Кишинев, 1912, с. 2-63.

¹⁸⁴ *Istoria RSS Moldovenești din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre*, Chișinău, 1984, p. 208-235; И. Анцупов. *Государственная деревня Бессарабии (1812-1870)*, Кишинев, 1966 passim; Я. Гросул. *Крестьянская реформа 1868 г. и ее особенности*. În: Ученые Записки Кишиневского Государственного Университета, т II, Кишинев, 1949, с. 79-115; Я. Гросул. *Крестьяне Бессарабии (1812-1861 гг.)*. Кишинев, 1956, с. 37-104; Я. Гросул, И Будак. *Крестьянская реформа 60-70 годов XIX века в Бессарабии*. Кишинев, 1956, с. 92-96; Я. Гросул, И. Будак. *Очерки истории народного хозяйства Бессарабии (1861-1905)*. Кишинев, 1972, с. 330-350; В. Зеленчук. *Население Бессарабии и Поднепровья в XIX в. (Этнические и социально-демографические процессы)*. Кишинев, 1979, с. 121.

¹⁸⁵ N. Ciubotaru. *Fenomenul migrației țăranilor basarabeni în regiunile îndepărtate ale Rusiei în secolul XIX – încep. secolului XX*. În: *Probleme ale științelor socio-umane și modernizării învățământului*, vol. 3, Chișinău 2012, p. 58-64; I. Jarcuțchi. *Unele considerente privind migrarea țăranilor din județul Tiraspol în Siberia la finele secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea*. În: *Revista de Istorie a Moldovei*, nr. 4, Chișinău, 2005, p. 96-109; V. Scutelnic. *Migrațiunea țăranilor din Basarabia în Caucaz, Kuban, Siberia și Extremul Orient (a doua jumătate a secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea)*. În: *Destin Românesc*, nr. 3-4, Chișinău, 2007, p. 115-132; V. Tomuleț. *Basarabia în epoca modernă (1812-1918) (Instituții, regulamente, termeni)*, ediția a III-a, revăzută și adăugită, Iași, 2014, passim.

¹⁸⁶ Arhiva Națională a Republicii Moldova (ANRM), F. 2, inv. 1, d. 1860, f. 1-6; ANRM, F. 2, inv. 1, d. 1841, f. 1-24.

¹⁸⁷ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 7142, f. 6-7, 9-10.

Analiza documentelor editate, supuse reevaluării, și a celor inedite, de arhivă, ne permite să constatăm că aplicarea în Basarabia a reformei agrare din 14 iulie 1868, care a agravat și mai mult situația economică a țăranimii, insuficiența de pământ, dar și secetele frecvente și creșterea impozitelor au constituit cauzele principale care au generat emigrarea populației din Basarabia în Caucaz, Crimeea, nordul Mării Negre, Extremul Orient/Siberia.

Amintim că, în baza Regulamentului din 14 iulie 1868, suprafața lotului de împroprietărire a variat între 8 și 13,5 desetine. Țăranii au primit, în medie, câte 7,39 desetine. Mărimea lotului depindea de așezarea geografică și fertilitatea solului. Pentru județele Hotin, Soroca, Chișinău și Bender au fost stabilite două categorii de loturi, iar pentru județele Iași, Orhei și Akkerman – o singură categorie. Cele mai mari loturi de pământ au primit țăranii din județul Bender – 10,5-11,5 desetine¹⁸⁸ și din județul Akkerman – 13,5 desetine, iar cele mai mici loturi (8-8,5 desetine) – țăranii din județul Hotin¹⁸⁹. După aplicarea reformei agrare, situația majorității țăranilor a rămas practic neschimbată, ba în unele județe s-a înrăutățit cu mult. Nu toți țăranii au primit pământul potrivit legii. În general, peste 100000 țărani din Basarabia aveau cel mult câte un hectar de pământ în proprietate, 200000 de țărani dețineau câte 3,5 hectare, numai 150000 peste 8 hectare de pământ¹⁹⁰.

Menționăm că încercări de emigrare a populației în Extremul Orient au fost și anterior. Astfel, într-un raport adresat guvernatorului Basarabiei din 23 februarie 1861, ispravnicul județului Chișinău Botean scria că printre locuitorii plasei Hâncești, satele Logănești, Pulbereni, Stolniceni, Spărieți circula zvonul precum că guvernul țarist îndeamnă țăranii să emigreze în Crimeea, Caucaz și în regiunea Amur. Ispravnicul menționa că acest zvon este lansat de fostul funcționar de birou Evsevi Hrsjonstovski, stabilit la Chișinău din gubernia Podolia¹⁹¹. Totodată, un ex-funcționar rus din orașul Hotin Kubarkin este învinuit că instigă, prin promisiuni false, țăranii satelor Babin și Rucșin din județul Hotin să-și vândă averea și să emigreze în Crimeea, Amur¹⁹².

¹⁸⁸ *Desetină (desetină de stat)* – măsură a suprafeței în Rusia, egală cu 2400 de stânjeni pătrați (1,09 hectare) sau cu 240 de stânjeni în lungime și 10 în lățime. Stânjenul este egal cu 3 arșini. Un stânjen pătrat este egal cu 3 arșini în lungime, 3 arșini în lățime și 3 arșini în înălțime. Desetina ca măsură a suprafeței a fost introdusă în Basarabia după lichidarea unităților de măsură românești – falcea, prăjina, pasul, palma etc. potrivit Regulamentului despre țăranii sau agricultorii liberi în Basarabia din 24 ianuarie 1834 (V. Tomuleț, *Basarabia în epoca modernă (1812-1918) (Instituții, regulamente, termeni). Ediția a III-a, revăzută și adăugită*. Iași, 2014, p. 279).

¹⁸⁹ Я. Гросул, И Будак, *Крестьянская реформа 60-70 годов XIX века в Бессарабии*, p. 60, 198-222; V. Tomuleț, *Basarabia în epoca modernă (1812-1918) (Instituții, regulamente, termeni)*, p. 502-503; V. Scutelnic, *Regulamentul despre relațiile agrare ale țăranilor regiunii Basarabia*. În: Revista de istorie a Moldovei, nr. 1, Chișinău 2007, p. 60-78.

¹⁹⁰ Șt. Purici, *Istoria Basarabiei*, București, 2011, p. 104-105.

¹⁹¹ *История Молдавии. Документы и материалы. Т. 4: Положение крестьян и общественное движение в Бессарабии (1861-1895 годы)* / Сост.: I. Г. Будак; Под ред.: Я. Г. Гросула (отв. ред.) и др., Кишинев, 1964, p. 18-20.

¹⁹² *Ibidem*, p. 20.

Izvoarele confirmă că, până în anii '90 ai secolului al XIX-lea, direcția principală de emigrare a țăranilor a fost Crimeea și Caucaz, care geografic erau cele mai aproape de Basarabia¹⁹³.

Odată cu adoptarea legii din 13 iulie 1889 *Despre migrarea locuitorilor rurali și miciburghezilor pe pământurile domeniiale*¹⁹⁴, procesele migraționiste din Basarabia cresc atât în intensitate, cât și se diversifică geografic, în evidență ieșind Siberia/Extremul Orient.

Un impuls ce i-a determinat pe țăranii din Basarabia să emigreze a fost și mortalitatea înaltă din această perioadă. Anul 1892 poate fi considerat culminant în privința mortalității, în ambele medii de trai înregistrându-se 63235 de decese. Din cauza bolilor molipsitoare au decedat 5592 de locuitori ai Basarabiei, cei mai mulți dintre care (1754 sau 31,4%, inclusiv 722 sau 41,1%, din orașe) au pierit de holeră, această molimă bătând din luna august până la sfârșitul anului în toate județele provinciei. La creșterea numărului de decese au contribuit și recoltele proaste din anii anteriori, care au influențat asupra situației economice a locuitorilor și au provocat, în perioada premergătoare epidemiei de holeră, slăbirea puterii vitale a populației. După dispariția unor cauze generatoare ale crizei de mortalitate, numărul deceselor, până la sfârșitul secolului al XIX-lea, a fost într-o ușoară scădere. O cotă mai înaltă se constată în anul 1896, când au încetat din viață 52106 de persoane, cazurile de deces mai frecvente, față de anii anteriori și ulteriori, producându-se în mediul rural (44232 de oameni)¹⁹⁵.

Pentru a reglementa emigrarea populației, autoritățile imperiale, în dependență de regiune, au emis un șir de regulamente.

Astfel, la 8 noiembrie 1860 a fost adoptat *Regulamentul privind popularea pământurilor aflate în posesiune din Crimeea de către imigranți străini*. Conform acestui Regulament, emigranții se bucurau de un șir de privilegii, printre care scutirea de serviciul militar pe viață și de impozite pe un termen între 5 și 20 de ani¹⁹⁶.

Emigrarea populației în Caucaz se realiza în conformitate cu *Regulamentul din 10 mai 1862 privind așezarea în fața de vest muntoasă caucaziană a cazacilor din Kuban și alți imigranți din Rusia*¹⁹⁷, iar emigrația populației în districtul Cernomorsk era reglementată prin *Regulamentul privind popularea districtului Mării Negre și gestionarea acestuia din 10 martie 1866*¹⁹⁸.

¹⁹³ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 8633, f. 18-18 verso, 21, 45, 65-65 verso, f. 69; ANRM, F. 2, inv. 1, d. 8662, f. 16-16 verso, 44-48, 51-52; ANRM, F.8, inv. 2, d. 2087, f. 16, 20-29, 31-36; V. Bolduma. *Emigrația populației din Basarabia în Caucaz, Crimeea și nordul Mării Negre* (anii '70- '90 ai secolului al XIX-lea). Tyragetia s.n. XIV/2, 2020, 185-200.

¹⁹⁴ *Полное собрание законов Российской империи*. (ПСЗРИ), Собр. третье. Т. IX. 1889. № 6198, СПб., 1891, с. 535-538.

¹⁹⁵ D. Poștarencu. *Mișcarea naturală a populației basarabene în perioada țaristă*. În: Revista de Istorie a Moldovei, nr. 4, Chișinău, 2013, p. 21.

¹⁹⁶ ПСЗРИ, Собр. II, т. XXXV. 1860, отд. второе, № 36298, СПб., 1862, с. 224-226.

¹⁹⁷ ПСЗРИ, Собр. II, т. XXXVII, 1862, отд. первое, № 58256, СПб., 1865, с. 406-425.

¹⁹⁸ ПСЗРИ, Собр. II, т. XLI, 1868, отд. первое, № 45093, СПб., 1868, с. 237-241.

În vederea realizării procesului de emigrare a populației în regiunea Amur și Primoria (Extremul Orient), autoritățile țariste au emis *Regulamentul privind așezarea rușilor și străinilor în regiunile Primoria și Amur ale Siberiei de Est*¹⁹⁹. Această lege, adoptată la 20 martie 1861 pentru o perioadă de 20 de ani, a fost prelungită cu anumite completări în anul 1882 pentru o perioadă de 10 ani²⁰⁰, apoi în anul 1892 cu încă 10 ani²⁰¹.

Prin urmare, scopul autorităților imperiale era de a popula și valorifica aceste pământuri anexate și a crea o bază socială solidă, formată din populație preponderent de origine slavă, similar cum a procedat în Basarabia, după anexarea acesteia la Rusia.

Documentele depozitate în Arhiva Națională a Republicii Moldova²⁰², fondul 329, inventarul 3, ne oferă posibilitatea să afirmăm că, în perioada 1893-1895, un număr mare de cereri ale țăranilor de a emigra în regiunea Amur și Primoria parvin din județele sudice ale Basarabiei – Akkerman și Ismail.

Documentele incluse în acest fond reprezintă corespondența dintre autoritățile țariste/centrale și funcționarii locali din Basarabia cu privire la cererile/tentativele de emigrare pe pământurile statului din Extremul Orient ale țăranilor din Basarabia, inclusiv din județele Ismail și Akkerman.

Totodată, dosarele conțin listele țăranilor dornici să emigreze, informații despre starea economică a acestora, cauzele emigrării, precum și încercările autorităților locale de a reglementa acest proces.

În perioada anilor 1893-1895, în vederea emigrării în regiunea Amur s-a adresat un număr mare de locuitori ai județelor Ismail și Akkerman. Astfel, la 5 iulie 1894, 81 de familii din județul Akkerman (400 de persoane), din localitatea Turlaci și alte sate din apropiere, au depus cerere de emigrare în regiunile Amur și Primoria. În cereri se menționa că o parte dintre cei dornici să emigreze sunt mic-burghezi rămași fără pământ. Din această cauză, ei, care fac parte din „poporul rus dominant”, sunt nevoiți să arendeze teren agricol de o fertilitate proastă, de la marii latifundiați la un preț de 8-12 ruble desetina pe an. Pe lângă aceasta, secetele din anii 1891, 1892 și 1894 au înrăutățit și mai mult situația lor economică²⁰³. În urma examinării cererilor depuse de țărani, autoritățile imperiale au respins, la 18 martie 1895, 36 de solicitări pe motiv că nu au suficiente resurse pentru emigrare, iar alte 45, deși întruneau condițiile pentru emigrare, de asemenea nu au fost acceptate pe motiv că situația lor materială, după cum considerau autoritățile, le permite să

¹⁹⁹ ПСЗРИ, Собр. II, т. XXXVI. 1861, отд. первое, № 36928, СПб., 1863, с. 682-685.

²⁰⁰ ПСЗРИ Собр. III, т. XXXVI. 1882, отд. третье, № 633, СПб., 1886, с. 26-27.

²⁰¹ ПСЗРИ, Собр. III, т. II, 1892, № 8755, СПб., 1895, с. 477-478.

²⁰² A se vedea: ANRM, Fondul 329, Oficiul gubernial din Basarabia.

²⁰³ ANRM, F. 329, inv. 3, d.140, f. 27.

ducă un trai decent fără să emigreze²⁰⁴. Prin urmare, autoritățile imperiale respingeau cererile de emigrare chiar dacă erau întrunite condițiile necesare, probabil din considerentul că nu doreau să piardă pătura mijlocie, respectiv, decizia era la discreția autorităților locale.

La 15 ianuarie 1895, un alt grup de țărani din mai multe localități ale județului Akkerman, compus din 91 de familii (377 de persoane), a depus o cerere comună pentru emigrare în regiunea Amur/Primoria, Extremul Orient, din contul statului. În adresare, aceștia menționau că se află într-o situație economică precară, fiind nevoiți să achite câte 8-10 ruble pentru arenda unei desetine de pământ pe an. Din aceste motive, locuitorii nu mai reușesc să iasă din datorii și unica salvare o vedeau în emigrarea în regiunea Amur/Primoria. Ca și în alte cazuri, autoritățile au respins toate cererile. Motivul era același – statul nu acoperea cheltuielile de deplasare în Extremul Orient, emigrarea urmând să se realizeze din contul celor dornici să plece din țară²⁰⁵.

Pe parcursul anului 1895, locuitori din mai multe sate din județul Akkerman²⁰⁶ au depus cereri de emigrare în regiunile Amur/Primoria și Ussuriisk din Extremul Orient (Tabelul 1). În solicitările lor, țăranii și mic-burghezii motivau dorința de emigrare prin condițiile de viață foarte proaste, apărute din cauza lipsei acute de teren agricol, a secetelor frecvente abătute asupra județului Akkerman, a inexistenței unei piețe de desfacere a producției, de unde și prețul foarte mic, costul arendeii fiind între 7-12 ruble pentru fiecare desetină pe an etc.

În urma analizei situației economice a fiecărei familii în parte, autoritățile au respins aceste cereri, pe motiv că în urma vânzării bunurilor pe care le dețineau țăranii nu puteau să adune sumele necesare pentru emigrare.

Totodată, din cauza lipsei de bani, țăranii cereau să li se permită emigrarea din contul statului, promițând că vor achita treptat datoria ajunși la destinație. Autoritățile imperiale accentuau în răspunsul dat la cererile țăranilor că emigrarea se permite numai din contul celor dornici să plece din țară²⁰⁷.

Numărul localităților și familiilor din județul Akkerman, care au depus cereri pentru a emigra în regiunea Amur/Primoria și au primit refuz, este prezentat în Tabelul 1.

²⁰⁴ *Ibidem*, f. 69.

²⁰⁵ *Ibidem*, f. 70-75; 130.

²⁰⁶ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 140, f. 1-464; d. 194, f. 1-10; d. 195, f. 1-6; d. 196, f. 1-22; d. 197, f. 1-15; d. 198, f. 1-6; d. 199, f. 1-3; d. 200, f. 1-6; d. 201, f. 1-6; d. 219, f. 1-18; d. 229, f. 1-21; d. 247, f. 1-11; d. 261, f. 1-76; d. 266, f. 1-17; d. 271, f. 1-14; d. 274, f. 1-12.

²⁰⁷ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 219, f. 1.

Tabelul 1

Lista localităților din județul Akkerman și numărul locuitorilor acestora, ale căror cereri pentru a emigra în Extremul Orient (Amur/Primoria), în anii 1894-1895 au fost respinse*:

Nr. c/o	Localitatea	Anul	Numărul de familii	Numărul de persoane	Statutul familiilor dornice să emigreze	Regiunea unde urmau să emigreze
1.	Turlaci	1894	81	400	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
2.	Țariceanca, Plahteevca, Alexandrovca, Ermoclia, Karnaleevka Popovca, Bairamcea, Volontirovka	1895	91	377	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
3.	Alexandrovca	1895	40	125	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
4.	Karnaleevka, Uspenskoie, Bairamcea	1895	33	102	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
5.	Copceac, Volontirovka	1895	34	186	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
6.	Nicolaevca	1895	51	240	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
7.	Akkerman	1895	65	330	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
8.	Volontirovka	1895	16	63	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
9.	Ivanovca - Russkaia	1895	16	94	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
10.	Bairamcea	1895	30	133	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
11.	Ermoclia	1895	24	100	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
12.	Volontirovka, Răscăeți, Marienfeld, Stepanovka, Răileanca, Țariceanca, Caplani, Antonovka,	1895	365	2000	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria

	Palanca, Alava, Tudora					
13.	Semenovca	1895	59	295	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
14.	Olănești	1895	16	72	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
15.	Frumușica – Veche	1895	42	204	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
Total – 26 localități		1894/95	963	4721	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria

* ANRM, F. 329, inv. 3, d. 140, f. 1-10, 70-75; d. 194, f. 1-10; d. 195, f. 1-6; d. 196, f. 1- 22; d. 197, f. 4-10, 13-14, d. 198, f.5-7; d. 199, f. 3-4; d. 200, f. 5-6; d. 201, f. 5-6; d. 219, f. 2-4; d. 229, f. 2; d. 247, f. 4; d. 261, f. 31-65; d. 266, f.1; d. 271, f. 2; d. 274, f. 9-12.

Datele din tabel confirmă că, pentru a emigra în regiunea Amur/Primoria, în anul 1894 au depus cereri doar 81 de familii (400 de persoane) din satul Turlaci, iar în anul 1895 au depus 882 de familii, cu un număr de 4321 de persoane, din alte 25 de localități ale județului Akkerman, cele mai multe fiind din satul Turlaca, 81 de familii, ceea ce reprezintă 400 de persoane. Subliniem faptul că existau mai multe cazuri când țăranii din câteva localități formau o listă comună (Țariceanca, Plahteevca, Alexandrovca, Ermoclia, Karnaleevka, Popovca, Bairamcea, Volontirovka; Volontirovka, Răscăeți, Marienfeld, Stepanovca, Răileanca, Țariceanca, Caplani, Antonovca, Palanca, Alava, Tudora, Moldavca). Menționăm că din aceleași localități au depus cereri pentru emigrare mai multe grupuri de țărani în diferite luni ale anului 1895 (Volontirovca, Cornoleuca, Alexandrovca, Ermoclia).

Totodată, observăm că o bună parte de cereri depuse de țăranii/mic-burghezi pentru emigrare erau din plasele de pe domeniile satelor Volontirovca, Plahteevca, Palanca, Ivanovca - Russkaia, Alexandrovca²⁰⁸.

Un număr mare de cereri pentru emigrare în Extremul Orient au parvenit din orașul Cahul, județul Ismail.

Astfel, la 2 martie 1895, Grigorie Muzâca și Timofei Gricenko, reprezentând interesele a 36 de familii (153 de persoane) din orașul Cahul, au depus cerere de emigrate în regiunea Amur, din contul statului. În urma examinării cererilor, la data de 12 iulie 1895, autoritățile au dat răspuns prin care au fost respinse toate cererile, motivând că nici o cerere nu întrunește condițiile pentru emigrare și accentuând că statul nu suportă cheltuielile pentru cei dornici să emigreze²⁰⁹.

²⁰⁸ Памятная книжка Бессарабской области на 1862 год. Кишинев, 1862, p. 269-272; S. Cornea, *Organizarea administrativă a Basarabiei sub ocupație țaristă (1812-1917)*, Brăila: Istros, 2019, p. 172.

²⁰⁹ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 203, d. f. 1, 5, 6.

Un alt grup de locuitori ai orașului Cahul, compus din 91 de familii (253 de persoane), reprezentați de Arsenie Odovenko, au depus la 12 aprilie 1895 cereri pentru emigrare în regiunea Amur/Primoria, Extremul Orient, din contul statului. În adresare, aceștia menționau ca se află într-o situație economică precară, fiind nevoiți să achite câte 15 ruble arenda unei desetine de pământ sau să dea moșierului între 2/5-2/4 din roadă. În afară de aceasta, mai aveau de achitat impozitul pentru imobil – 8 ruble, pentru folosirea pășunilor: pentru o pereche de bivoli – 10 ruble; o pereche de cai – 10 ruble; o vacă – 5 ruble. Din aceste motive, locuitorii nu mai reușeau să iasă din datorii și unica salvare o vedeau în emigrarea în regiunea Amur sau Primoria. La 25 aprilie 1895, autoritățile au avizat negativ și aceste cereri. Motivul era același – statul nu acoperă cheltuielile de deplasare în Extremul Orient, emigrarea urmând să se realizeze din contul celor dornici să părăsească patria. La fel, în răspuns se menționa că, în urma analizei stării economice a celor 91 de familii, după vânzarea bunurilor acestora, nici o familie nu poate să adune sume minime pentru emigrare²¹⁰.

Același răspuns, la data de 7 mai 1895, a primit și grupul compus din 22 de familii (101 persoane), locuitori ai orașului Cahul, reprezentați de către Maxim și Serghei Demcenko, Ivan Titov și Constantin Vronski, la cererea depusă la 11 aprilie 1895²¹¹.

În cererile depuse de către țărani, drept cauză a emigrației era invocată criza terenului agricol ca rezultat al creșterii demografice. Astfel, locuitorii satului Ermoclia, în cererea lor de emigrare, subliniau că în localitate sunt 300 de gospodării, iar la momentul înzestrării lor cu teren agricol erau 74 de gospodării. Prin urmare, ei menționau că, dacă li se va permite să emigreze în regiunea indicată, celor rămași la baștină le va reveni mai mult teren agricol²¹².

În continuare vom analiza cel mai mare grup care, la 20 noiembrie 1895, în frunte cu Vasilie și Alexandru Miron, reprezentând interesele a 105 familii (734 de persoane) din orașul Cahul, s-au adresat guvernatorului Basarabiei cu rugămintea să li se permită emigrarea în regiunea Amur, din contul statului. După cum remarcau autoritățile, era deja a treia oară când ei se adresau cu acest demers, dar de fiecare dată au fost refuzați. Refuzul era explicat prin faptul că, în conformitate cu legislația în vigoare, țăraniii trebuiau să se deplaseze în regiunea indicată pe cont propriu. Prin urmare, ca să acumuleze suma necesară de bani, ei trebuiau să-și vândă bunurile²¹³.

Drept motiv pentru emigrare, țăraniii indicau în cerere lipsa acută de pământ și arenda foarte scumpă a pământului agricol (12 ruble pentru arenda unei desetine de pământ pe an). Este interesant că în adresările lor către autorități, sătenii subliniau faptul că o bună parte dintre ei sunt urmașii țăranilor ruși sosiți în Basarabia după anexarea acesteia de către Rusia țarista²¹⁴. Prin urmare, lipsa

²¹⁰ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 233, f. 1, 8.

²¹¹ ANRM, F. 329, inv. 3, 237, f. 1, 2.

²¹² ANRM, F. 329, inv. 3, d. 247, f. 2-3.

²¹³ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 210, f. 1-3.

²¹⁴ *Ibidem*, f. 32-38.

terenului agricol era resimțită și printre țăranii ruși sosiți în Basarabia. Aceasta se observă și în lista solicitanților din satul Leova, dornici să emigreze în Extremul Orient, care includea și locuitori proveniți din diverse gubernii ale Imperiului Rus: Tula, Kursk, Volânia, Smolensk, Viatka, Ryazan²¹⁵.

Analizând situația economică a celor 105 familii din orașul Cahul, autoritățile au constatat că, în urma vânzării bunurilor, doar 50 dintre acestea pot aduna suma necesară de bani pentru a putea emigra în regiunea Amur, suma minimă acceptată în această listă fiind de 380 de ruble²¹⁶. Restul familiilor au fost refuzate din motiv că nu pot acumula suma suficientă pentru a putea emigra²¹⁷.

Totodată, din lista de 105 familii, doar familia Rogozenko deținea în proprietate privată 5 desetine de pământ în satul Moscovei. Cu toate că, în urma vânzării bunurilor, aceasta putea să obțină suma necesară pentru emigrare, i-a fost refuzată examinarea cererii pe motiv că și aici se poate descurca. Celelalte 104 familii, pentru a se putea întreține, arendau pământ la prețul de 12 ruble desetina pe an²¹⁸.

De altfel, ispravnicul de județ remarca faptul că în orașul Cahul sunt scoase la vânzare peste 100 de case și puțin probabil ca țăranii să-și poată vinde bunurile la prețurile dorite, ținând cont că populația este săracă. Prin urmare, le vor vinde pentru sume derizorii sau nu le vor putea vinde deloc²¹⁹.

Chiar dacă 50 de familii au primit actele necesare pentru a putea emigra, emise de autoritățile locale și cele centrale, 45 de familii dintre acestea, în decursul anului 1898, au cerut să fie primite înapoi în obște, întorcând actele pentru emigrare din motivul oficial că s-au răzgândit să plece²²⁰. Credem însă că motivul real a fost că țăranii n-au reușit să-și vândă bunurile și exista și presiunea/piedicile din partea moșierilor locali care nu doreau să piardă brațele de muncă.

Numărul familiilor din orașul Cahul, care au emigrat în regiunea Amur, este prezentat în Tabelul 2.

²¹⁵ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 241, f. 17-20.

²¹⁶ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 210, f. 46-80.

²¹⁷ *Ibidem*, f. 84-85.

²¹⁸ *Ibidem*, f. 19.

²¹⁹ *Ibidem*, f. 18 verso.

²²⁰ *Ibidem*, f. 91-174, 175-175 verso.

Tabelul 2

Lista familiilor din orașul Cahul, județul Ismail, plecate în regiunea Amur în anul 1898*

Nr. c/o	Numele, prenumele (componenta familiei)	Vârsta (ani)	Suma de bani obținută în urma vânzării bunurilor (în ruble)	Regiunea unde urma să emigreze
1.	Tuluk Timofei**	70	790	Amur
	Tuluk Maria	68		
	Tuluk Ivan	38		
	Tuluk Oxana	30		
	Tuluk Evghenii	12		
	Tuluk Gorpina	10		
	Tuluk Gheorghii	8		
	Tuluk Parascovia	5		
	Tuluk Iakob	3		
	Tuluk Ecaterina	8 luni		
	Tuluk Vasilii	29		
	Tuluk Eudochia	28		
	Tuluk Natalia	4		
Tuluk Matriona	2			
2.	Miron Alexandr	65	1085	Amur
	Miron Maria	50		
	Miron Yakim	18		
	Miron Mavra	10		
	Miron Domna	7		
	Miron Ivan	35		
	Miron Parascovia	30		
	Miron Pavel	8		
	Miron Dumitru	6		
	Miron Maria	3		
Miron Gherasim	1			
3.	Miron Efstafii	60	450	Amur
	Miron Olga	55		
	Miron Manoil	13		
	Kipariov Daniil (ginerele lui Miron E.)	26		
	Kipariov Palaghia	24		
	Kipariov Victoria	6 luni		
4.	Lebedev Nicolae	60	775	Amur
	Lebedev Anastasia	45		
	Lebedev Ivan	22		
	Lebedev Metodii	10		
5.	Sokora Kuzima	67	550	Amur
	Sokora Macarie	28		
	Sokora Efstafii	19		
Numărul total		38	3650	Amur

* ANRM, F. 329, inv. 3, d. 210, f. 48 verso, 50, 51, 52.

** Cu **Bold** sunt indicate familiile țăranilor ce au emigrat în regiunea Amur.

Datele sistematizate în Tabelul 2 confirmă că în regiunea Amur au emigrat numai 5 familii, cu un număr de 21 de persoane mature, cu vârste cuprinse între 70 și 18 ani și 17 copii minori cu vârste între 6 luni și 12 ani.

Prin urmare, situația precară în care se aflau locuitorii orașului Cahul îi forța să vândă tot și să emigreze în căutarea unor condiții prielnice pentru familiile lor.

Totodată, observăm că majoritatea numelor de familie sunt de origine rusă, aceștia fiind urmașii coloniștilor ruși sosiți în aceste locuri după anexarea Basarabiei. Aceștia, din cauza insuficienței de teren agricol și a măririi numărului membrilor de familie, s-au adresat să li se permită să emigreze în regiunea Amur.

Astfel, observăm că cererile de emigrare au fost depuse pe 22 noiembrie 1895, iar soluționarea lor definitivă din partea autorităților a fost în anul 1898. Acest fapt se explică prin numărul mare de solicitări parvenite din județele Basarabiei, care trebuiau analizate minuțios de autoritățile centrale și locale.

Asemenea cazuri când autoritățile permiteau emigrarea au existat și în județul Akkerman. Astfel, într-un raport către Gubernatorul Basarabiei din 22 septembrie 1895, întocmit de ispravnicul județului Akkerman, aflăm că permisiune de a emigra în regiunea Primoria la data de 15 aprilie 1895 a primit mic-burghezul Evsei Boicenko (5 persoane) din localitatea Turlaci care, la 17 august al aceluiași an, a și ajuns în regiunea Primorie²²¹. La fel, la 15 mai 1895, au primit permisiunea pentru emigrare în regiunea Primoria familiile mic-burghezilor Arcadie Albul care, în urma vânzării bunurilor sale, a obținut suma de 500 de ruble și a lui Andrei Badiuk, care a acumulat suma de 1000 de ruble. Ambele familii erau din satul Karnaleevka, județul Akkerman²²².

De asemenea, ispravnicul județului Akkerman, într-un raport adresat autorităților centrale din 8 noiembrie 1895, menționează că, la 27 iulie 1895, în regiunea Primoria au plecat mic-burghezii din orașul Akkerman, Grigorie Macarov Golovcenko (5 persoane), Ivan Macarov Golovcenko (8 persoane) și Iosif Macarov Golovcenko (8 persoane) care, în urma vânzării bunurilor pe care le dețineau, au obținut sumele necesare pentru emigrare: respectiv câte 500, 600, 500 de ruble de familie²²³. La fel, în luna iulie 1895, a mai obținut permisiunea pentru a emigra în regiunea Primorie și mic-burghezul din localitatea Plahteevca, Avacum Manzur (8 persoane), care, în urma vânzării bunurilor sale, obținuse suma de 500 de ruble²²⁴.

În luna mai 1895, au fost acceptate pentru emigrare în regiunea Primoria familiile mic-burghezilor Zaharia Petrov Duca (11 persoane), care a obținut, în urma vânzării bunurilor sale,

²²¹ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 140, f. 416, 419.

²²² *Ibidem*, 384-389.

²²³ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 272, f. 23, 24.

²²⁴ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 275, f. 5-15.

suma de 600 de ruble²²⁵ și a lui Ivan Onofrei Kolesnicenko (7 persoane), care a acumulat suma de 1000 de ruble. Ambele familii erau din satul Tropoclo, județul Ismail²²⁶.

Un număr mare de cereri pentru emigrare au mai parvenit și de la țăranii din alte localități ale județului Ismail.

Numărul localităților și familiilor din județul Ismail, care au depus cereri pentru a emigra în regiunile Amur/Primoria/Ussuriisk și au fost respinse, este prezentat în Tabelul 3.

Tabelul 3

Lista localităților din județul Ismail din care locuitorii au depus cereri și au fost respinse pentru a emigra în Extremul Orient (Amur/Primoria/Ussuriisk) în anii 1893-1895*

Nr. c/o	Localitatea	Anul	Numărul de familii	Numărul de persoane	Statutul familiilor dornice să emigreze	Regiunea unde urma să emigreze
1.	Draculea	1893	10	60	Fără pământ/arendași	Primoria
2.	Cahul	1895	244	1205	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
3.	Ismail	1895	181	965	Fără pământ/arendași	Primoria/Ussuriisk
4.	Vulcănești	1895	191	980	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
5.	Cișmichioi	1895	24	140	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
6.	Borceag Alexadrovka Nouă	1895	7	36	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
7.	Coștangalia	1895	37	148	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
8.	Țăganca	1895	9	54	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
9.	Chiselița Mică	1895	14	74	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
10.	Baimaclia	1895	41	246	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
11.	Tatar-Baurci	1895	30	130	Fără pământ/arendași	Amur
12.	Leova	1895	51	212	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
13.	Bolgrad	1895	15	66	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
14.	Chircani	1895	1	7	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria
15.	Cârpești Chiosalia Mare Epurenii Enichioi Lărguța,	1895	39	210	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria

²²⁵ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 299, f. 1-5.

²²⁶ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 300, f. 1-4.

	Tartaul					
Total – 22 localități	1893/95	884	4533	Fără pământ/arendași	Amur/Primoria	

* ANRM, F. 329, inv. 3, d. 60, f. 1-5; d. 203, f. 19-32; d. 204, f. 12-7; d. 210, f. 47-81; d. 211, f. 1-6, 42; d. 213, f. 1-9. d. 214, f. 1-14. d. 224, f. 3-11; d. 226, f. 1-5; d. 233, f. 3-12; d. 234, f. 1-4; d. 237, f. 14-16; d. 238, f. 1-19; d. 240, f. 8-11; d. 241, f. 1-22; d. 243, f. 1-10; d. 245, f. 1-10; d. 260, f. 1-15; d. 295, f. 1-8.

Datele din tabelul de mai sus confirmă că pentru a emigra în regiunea Amur/Primoria în anul 1893 au depus cereri doar 10 familii (60 persoane) din satul Draculea, iar în anul 1895 au depus 874 de familii, cu un număr de 4473 de persoane, din alte 21 de localități ale județului Ismail, cele mai multe fiind din orașul Cahul - 244 de familii, ce reprezintă 1205 persoane. Subliniem faptul că existau cazuri când țăranii din câteva localități formau o listă comună (Cârpești, Enichioi, Lărguța, Epureni, Tartaul, Chiosalia Mare, Borceag, Alexandrovca Nouă).

Din tabel mai observăm că toate cererile au fost respinse de autorități, deoarece țăranii, fiind fără pământ și fără bani, cereau ca statul să le acopere toate cheltuielile de drum, ceea ce era interzis de *Regulamentul cu privire la așezarea rușilor și străinilor în regiunea Primoria și Amur a Siberiei de Est*, adoptat la 18 iunie 1892, care stipula că fiecare solicitant urma să ajungă pe cont propriu la destinație. Toate aceste familii, chiar vânzându-și bunurile, nu adunau suma minimă necesară pentru emigrare²²⁷. De altfel, în conformitate cu circulară nr. 11 din 19 februarie 1893, emisă de către Ministerul de Interne, cei dornici să emigreze în Extremul Orient trebuiau să fie fără datorii către stat, să dețină sumă minimă de 375-475 ruble (în dependență de ruta aleasă), pentru o familie compusă din 6 persoane²²⁸.

După ce au primit toate actele necesare (permis de călătorie) din partea autorităților, bilete cu preț redus pentru călătorie cu trenul, unde era indicată componența familiei, aceștia urmau să parcurgă un drum lung și anevoios. Astfel, țăranii din orașul Cahul, ce alegeau calea ferată, urmau să se deplaseze pe traseul: Vulcanești/Odessa-Samara-Ufa, până la Omsk, regiunea Akmolinsk. Apoi, de acolo, urmau să ajungă la stația Obi, calea ferată Siberiană, de unde, pe râurile Siberiei, până la orașul Blagoveșcensk, regiunea Amur, parcurgând peste 10 mii de verste²²⁹.

Aceste deplasări puteau dura de la 4-5 luni până 2-3 ani, dacă, desigur, nu se întâmpla nimic pe parcurs. Însă, nu toată lumea putea să ajungă în regiunea Amur, unii s-au îmbolnăvit și au rămas

²²⁷ ПСЗПИ, Собр. III, Т. XII, 1892, № 8755, СПб, 1895, с. 477.

²²⁸ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 211, f. 54.

²²⁹ *Ibidem*, f. 173.

pe drum, unii au murit, alții nu au avut forța și resursele necesare să ajungă la destinație, așa că mulți emigranți s-au stabilit în Siberia și regiunea Transbaikal²³⁰.

Țăranii din toate guberniile imperiului, inclusiv din Basarabia, care alegeau calea maritimă, urmau să se deplaseze din portul Odessa, cu vaporul până la Vladivostok, ajungând acolo în decurs de 50 de zile²³¹. Aceștia urmau să achite: pentru un matur – 90 de ruble, pentru copiii cu vârsta între 2 și 10 ani – 45 de ruble, iar pentru copiii care nu au împlinit vârsta de 2 ani – 22 de ruble și 50 de copeici²³². În conformitate cu prelungirea termenului cu încă 10 ani a *Regulamentului cu privire la așezarea rușilor și străinilor în regiunea Primoria și Amur a Siberiei de Est*, adoptat la 18 iunie 1892, țăranii ajunși la destinație se bucurau de un șir de înlesniri. Ei urmau să primească 100 de desetine de teren agricol de cap de familie, în folosință de la stat, pe un termen de 20 de ani cu drept de răscumpărare la prețul de 3 ruble desetina. Noii veniți erau scutiți de toate impozitele pe un termen de 3 ani. În ceea ce privește satisfacerea serviciului militar, aceștia urmau să se supună normelor și rigorilor stabilite în ținutul dat, ca și localnicii²³³. Ajunși la destinație, țăranii mai puteau beneficia de un ajutor de stat în valoare de 250 de ruble pentru a-și întemeia noua gospodărie²³⁴.

Din cele expuse, conchidem că după anexarea, în 1812, a Basarabiei la Imperiul Rus, o parte a populației a fost forțată să emigreze peste Prut, în Principatul Moldovei, de teama transformării țăranilor liberi în țărani iobagi. Situația economică a țăranilor s-a înrăutățit și mai mult odată cu implementarea politicii de colonizare și de deznaționalizare practică de autoritățile imperiale, pe parcursul primei jumătăți a secolului al XIX-lea, cu populație alogenă (ruși, ucraineni, bulgari, găgăuzi, germani, elvețieni, evrei etc.), care a beneficiat de anumite înlesniri și privilegii.

Cauza principală a emigrației populației din Basarabia, în Caucaz, Crimeea, nordul Mării Negre, Extremul Orient/Siberia urmează a fi identificată în procesele demografice care s-au produs în provincie în prima jumătate de secol, în politica de colonizare și de deznaționalizare promovată de administrația imperială rusă, în consecințele reformei agrare din 1868, secetele, epidemiile frecvente și creșterea impozitelor.

În perioada anilor 1893-1895 au parvenit un număr mare de cereri din partea locuitorilor județului Ismail (884 de cereri, 4533 de persoane din 22 de localități) și Akkerman (963 de cereri, 4721 de persoane din 26 de localități), de a emigra în Extremul Orient/Siberia (regiunea Amur/Primoria/Ussuriisk), din cauza lipsei de teren agricol. Autoritățile imperiale, practic, nu

²³⁰ В. Редчун, *К вопросу об особенностях переселенческой политики Российского правительства на Дальнем Востоке во второй половине XIX-века: правовой аспект*. În: *Культура и наука Дальнего Востока*, №2 (22), Хабаровск, 2017, p. 89-90.

²³¹ *Ibidem*, p. 91.

²³² ANRM, F. 329, inv. 3, d. 210, f. 85.

²³³ ПСЗПИ, Собр. III, Т. XII, 1892, № 8755, СПб, 1895, с. 478.

²³⁴ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 210, f. 85 verso.

puneau piedici în vederea acordării permisiunii pentru emigrarea populației. Condiția principală era să se respecte circularele și regulamentele emise, conform cărora era permisă emigrarea. Însă, necesitatea de a se deplasa la noul loc de destinație din cont propriu i-a impus pe mulți țărani să se dezică de intenția dată.

Astfel, din cauza lipsei mijloacelor proprii pentru a ajunge la destinație, cu mici excepții, majoritatea cererilor au fost respinse de către autorități.